

Eesti rahvastikuarengust aastal 2022: rahvaloenduse tulemused, sisseränne, sünnid ja toetused

Pere Sihtkapital SA pressiteade
27. detsember 2022

2022. aasta oli kriiside aasta. Kas kriiside loetellu kuulub Eestis ka rahvastikukriis või oleme lihtsalt madalseisus, pole üheselt kokku lepitud. Eitada keeruliste probleemide olemasolu Eesti rahvastikuarengus pole võimalik. Mida meenutada Eesti rahvastikuarengust 2022. aastal? Pere Sihtkapital SA valik on: rahvaloendus ja rahvaloenduse tulemuste avaldamine, rekordiline sisseränne ning laste- ja peretoetuste märkimisväärne eesolev (loodetav) kasv.

Rahvaloendus 2021: eestlaste, samuti pereloomealiste osakaal rahvastikus on vähenenud

2022. aastal jõudis lõppfaasi pikalt ettevalmistatud 2021. aasta rahvaloendus. Kümneaastase vaheaja järel loendati rahvast ja avaldati suur hulk rahvaloendusega kogutud andmeid. Rahvaloenduse andmestik on jätkuvalt Eesti kõige mahukam rahvastikuga seotud andmekogu. Andmed, olgu neid kuitahes palju, on siiski vaid eelduseks uue informatsiooni tootmiseks. Millise uue teadmise rahvastikuteadlased kogutud andmetest välja loevad? Millised ettepanekud teadlased poliitikutele teevad, et saaks tagatud eesti rahvuse, kultuuri ja kestmine läbi aegade? Millised otsused teevad poliitikud? Kas Eesti jõuab rahvastiku arengu strateegiani? Kurbnaljakas on tähendada, et üks väheseid teemasid, mille siht on sõnastatud põhiseaduses, ei oma strateegiate lembelises Eestis oma strateegiat.

Rahvaloenduse läbiviimisel on ära tehtud tunnustamist vääriv töö, aga kui riik pärast üsna kulukat andmekogumist ei suudeta jõuda probleemide parema sõnastamiseni ja probleemide lahendamiseks parimate otsuste vastuvõtmiseni, siis efektiivsest rahakasutusest põhjust rääkida ei ole.

Tähelepanekuid rahvaloenduste kontekstis:

- 2021. aastal elas Eestis rohkem inimesi kui 2011. aastal, kuid vähem kui rahvaloendustel, mis toimusid perioodil 1970-2000;
- 2021. aastal elas Eestis rohkem eestlasi kui aastal 2011, kuid eestlaste osatähtsus nende aastate võrdluses on veidi vähenenud;
- Venelaste osatähtsus Eestis on aastal 2021 võrreldes aastaga 2011 kahanenud, aga muude rahvuste osatähtsus kasvanud. Kasvanud on ka „rahvus teadmata“ osatähtsus.
- 2021. aasta rahvaloenduse andmetel elas Eestis 37 369 inimest rohkem kui 2011. aasta rahvaloenduse ajal. Samal ajal kahanes 20-44-astaste naiste arv – nimetame seda vanusrühma parimas sünnituseas olevateks naisteks – 20 695 naise võrra.

Ränne 2022: põgenikevoog mitmekordistab sisserännet

Inimeste rändamises pole midagi uut. See on toimunud inimkonna tekkimisest alates. Eesti vaates võime öelda, et 2022. aasta tõi kaasa taasiseseisvunud Eesti kõige keerulisemad sisserändega seotud probleemid.

1988. aastal pidas tulevane Eesti president Lennart Meri loomeliitude pleenumil kõne „Kas eestlastel on lootust?“, milles ütles „Neljakümne kolme sõjajärgse aastaga on Eestisse sisse rännanud iga aasta 13000 inimest. Selle tendentsi jätkudes jäävad eestlased omal maal vähemusse hiljemalt aastal 2005, tõenäoliselt varemgi. /.../ Ja veel: üheainsa inimpõlve vältel on rahvuslik homogeensus Eestis vähenenud üheksa korda. Euroopa ei tunne nii dramaatilist muutust, järelikult puuduvad ka analoogiad selle šoki tagajärgede prognoosimiseks.“

Ukrainas sõja jalgu jäänud ja Eestisse jõudnud inimesi tuleb aidata ja seda abi tuleb anda täna, kohe.

ÜRO andmetel on registreeritud Ukraina põgenikke Eestis 20. detsembri seisuga 64593 (<https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>), mis tähendaks Eesti rahvastiku kasvu nende arvelt ligikaudu 4,8%. Tõenäoliselt ei ole see tõlgendus sisuliselt ideaalselt täpne, kuid statistikaameti andmetel on sisseränne Eestisse alates aastast 2015 olnud suurem, kui sisseränne, milles Lennart Meri nägi ülimalt tõsist probleemi aastal 1988.

Ei saa eitada, et suurenenud sisserändel on ka positiivne külg. Saabunud tööjõud peaks aitama lahendada Eesti riigi tööjõupuuduse probleemi. Vähemalt mingiks perioodiks.

Ränne ei ole ainult rahvastikuarengu teema. Ränne on oluline ka julgeoleku ja majandusarengu kontekstis, aga see ei tohiks olla põhjuseks rändeprotsessi vähese arvestamisega rahvastikuarengu valdkonnas. Hetkel võib tunduda, et rändepoliitika võrdub põgenikepoliitikaga, tegelikult on põgenikepoliitika vaid osa rändepoliitikast.

Sünnid ja toetused: kas perede majanduslik toetamine toob meid kriiside põhjustatud madalseisust välja?

Rahvastikuarengu üks kesksemaid teemasid on sündide arv. Esialgsed andmed viitavad sellele, et 2022. aastal jääb sündide arv Eesti riigi läbi aastate ühele madalamale tasemele. Kas just rekordmadalaks, see selgub peale aasta lõppu, aga kindlasti tasemele, mis rahvastiku taastet ei taga.

Siseriiklikult oli 2022. aastal üheks enim kõneainet pakkunud teemaks perehüvitiste suurendamise kavatsus. Perehüvitiste suurendamise eesmärgiks oli ja on suurendada sündide arvu Eestis ning viia see pikemas perspektiivis taastetasemele, mis tähendab, et Eestis peaks olema senisest märgatavamalt rohkem kolme ja enam lapsega peresid.

Arutelud perehüvitiste tõstmis osas on olnud tulised. See on hea. Kui ühiskonnas pole avameelset arutelu, siis tõenäoliselt pole tegemist demokraatliku ühiskonnaga. Oluline on mõelda diskussiooni kvaliteedile ja mitte ainult perehüvitiste kontekstis.

Ühtki putru ei sööda nii kuumalt, kui seda keedetakse. Mõttevahetus perehüvitiste seaduse üle tõi esile teemasid, millega vaja edasi tegeleda, näiteks laste ebavõrdsete võimaluste teema, aga laseme pudrul veidi jahtuda ja võtame 2022. aastast kaasa mõtted meie lugupeetud teadlastelt.

Rein Taagepera. „Sündimusega on läinud paremini, kui mu kõige halvemad hinnangud prognoosisid. Võib-olla mu häirekella löömine pani mõnda inimest mõtlema. Ühelt pankurilt tuli arukas mõte, et kui esimene ja teine laps veel sünnib, aga kolmandat ei tule, siis seda peaks toetama. Kuna kolmandaid lapsi on ka suhteliselt vähe, siis selle ergutamine on ka suhteliselt odav.“ (Mikk Salu. Rein

Taagepera: viimased 30 aastat on Eestile erakordselt head olnud, kui järgmised tulevad kehvemad – Postimees Nädal, 30. juuli 2022)

Ene-Margit Tiit. „Kuigi perepoliitika aitab sündimust suurendada vaid piiratud ulatused ja kõik meetmed väsivad mõne aasta jooksul, tuleb kindlasti perede toetamist jätkata, lisades uusi meetmeid. Hästi valitud ja suunatud perepoliitiliste meetmete mõju on mitmetahuline – enamasti parandavad need lastega perede olukorda, on väga tore, kui need muudavad ühiskonda ka lapsesõbralikumaks ja ühtlasi tolerantsemaks ja heatujulisemaks. Küllap siis tagatipuks ka lapsi juurde sünnib.“ (Ene-Margit Tiit. Ene-Margit Tiit: perepoliitika aitab sündimust suurendada vaid piiratud ulatuses – Postimees AK, 28. mai 2022)

Kokkuvõtte ja unistus aastaks 2023

Pere Sihtkapital loodab, et

- 2023. aasta lõpuks on Eestil olemas pikaajaline strateegia, kuidas tagada Eesti rahvuse, keele ja kultuuri kestmine läbi aegade ja et sellele strateegial on kõigi Eestimaa oluliste poliitiliste jõudude heakskiit;
- Eesti riik suudab tagada piisava koguse kvaliteetseid andmeid, piisava võimekuse nende andmete analüüsiks, et tehtavad otsused oleksid tõesti teadmispõhised ning et oleks julgust ja tarkust teadmistele tuginevaid otsuseid teha.

Lõpetuseks mõtte president Alar Karise aastalõpuintervjuust Eesti Päevalehele: „Kui tahame, et meil oleks haritud ja tark rahvas, siis see tähendab, et meil peab olema noori, kes on võimelised õppima. Et nad üldse olemas oleksid.“, millele Pere Sihtkapital lisab Rein Taagepera 31. mail 2008 Eesti Päevalehest avaldatud sõnumi: „Rahval, kellel pole lapsi, pole varsti ka täiskasvanuid. Rahval, kellel on kolmandik vähem lapsi kui taastootmiseks tarvis, on mõnekümne aasta pärast kolmandik vähem noori täiskasvanuid – ja veelgi vähem lapsi.“ ning mõtte Lauri Vahtrelt „Kui on maa ja on rahvas, siis peab olema ka keel. Kui keelt, st ühist keelt pole, siis pole ka rahvast, vaid on elanikkond. Keel on rahva kui areneva süsteemi ehk organismi vereringe, mis kannab laiali hapnikku ehk informatsiooni.“ (Lauri Vahtre. Kuidas Zelenskist Zelenskõi tehti – Postimees)

Pikemalt loe Mihkel Servinski ülevaadet rahvastikuarengust Eestis aastal 2022: <https://peresihtkapital.ee/app/uploads/2022/12/Rahvastikuareng-Eestis-aastal-2022.pdf>

Pere Sihtkapital on 2019. aastast tegutsev rahvastikupoliitika valdkonna mõttekoda Eestis, olles partneriks valitsusele, avalikule ja erasektorile ning laiemale üldsusele. Pere Sihtkapitali eesmärk on aidata kindlustada Eesti rahvastiku ja rahvusriigi kestlikkus. Eesmärk tugineb põhiseadusele, mille kohaselt peab riik tagama eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimise läbi aegade.